

III.

AZ OSZK GYŰJTEMÉNYEINEK ANYAGÁBÓL

Mátyás király könyvtárának scriptorai

CSAPODINÉ GÁRDONYI KLÁRA

A firenzei humanistáról, Petrus *Cenninius*ról, *Mátyás* király eddig kevésbé ismert és méltatott kódexmásolójáról és másoltatójáról szóló tanulmányunkban¹ egyetlen scriptor személyén keresztül próbáltuk érzékelteni, hogy milyen eredményeket várhatunk a Corvina-kutatás területén, ha összehasonlító írástörténeti vizsgálatnak vetjük alá a budai könyvtár egyes fennmaradt kódexeit. Jelen tanulmányunkban egy lépéssel tovább szeretnénk haladni a megkezdett úton: a kódexekből magukból, vagy az irodalomból ismert összes, *Mátyás* király könyvtárával kapcsolatba hozható kódexmásolók neveit, életrajzi adatait és munkásságát kívánjuk rövid összefoglalásban ismertetni. Hangsúlyoznunk kell, hogy ez csupán kezdeti, de szükséges lépés az ezen a téren folytatandó további tanulmányokhoz. A kérdés teljes felszámolása szükségszerűen még hosszú évek munkáját és a Corvina-kutatás különböző területeinek együttműködését, egybehangolását kívánja meg.

A legnagyobb nehézséget az okozza, hogy az egyes Corvinák a világ különböző könyvtáraiban szétszóródva maradtak fenn és így a kódexeknek egymással eredetiben való összehasonlítása elháríthatatlan akadályokba ütközik. Nem ad teljes megoldást ezen a téren az egyébként is nehezen beszerezhető reprodukciók, fényképek felhasználása sem, mert sem ezeknek egymással, sem reprodukciónak eredetivel való összevetése nem ad és nem adhat teljes és kielégítő eredményt, akár írástörténet, akár miniatúra, akár kötés szempontjából vizsgáljuk is az egyes darabokat.

Mint hogy hazánkban a Corvina fennmaradt darabjainak eredetiben eddig csupán hozzávetőlegesen a negyedrésze hozzáférhető (ezeknek zöme az Országos Széchényi Könyvtárban), eleve eltekintettünk attól, hogy a kódexek írástípusának általános megjelölésén kívül további vizsgálatokat folytassunk az ívjelzés, a sorméret, az írástükör stb. tekintetében; mindez még a további kutatások feladata lesz.

Jelenlegi összeállításunkból, amely elsősorban a scriptor személyét és a Corvina számára végzett munkásságát tartja szem előtt, természetesen kimaradnak azok a Corvin-kódexek, amelyek egyik, általunk ismert scriptor nevéhez, írástípusához sem kapcsolhatók. Sőt az is bizonyos, hogy egy-egy kódexet azért nem tudunk valamelyik scriptor nevéhez kapcsolni, mert egyáltalában nem volt róla reprodukció, vagy a reprodukció nem nyújtott elég biztos alapot az írás azonosításához.

Jelen dolgozatunknak még egy önként adódó hiányosságára kell rámutatnunk: a legutóbbi években felbukkant három eddig ismeretlen Corvin-

kódex² élénken bizonyítja, hogy a világ könyvtáraiban fennmaradt XV. századi anyag még sok felfedezés lehetőségét őrzi. Ebben viszont nagy segítséget nyújthat éppen a scriptor kérdésnek a jelenleg ismert anyag alapján való tisztázása, illetve ennek megkísérlése.

Külön kérdéscsoport a magyarországi, illetve magyar eredetű scriptorok működésének felderítése a budai könyvtárban éppen úgy, mint a magyar írástörténet szempontjából általában. Erre szándékosan nem tértünk most ki, minthogy ez olyan kérdéseket is érint, amelyekkel túlmennénk a Corvina-kutatás területén.³

Mielőtt rátérnénk tanulmányunk tulajdonképpeni tárgyának ismertetésére, szólni kell még a XV. századi kézírások nomenclatúrájának kérdéséről. Nem lehet feladatunk ennek a kérdésnek a megoldása most. Itt csupán olyan főbb írástípusokat jelölünk meg, amelyek alapján a legkülönfélébb kézírások és variánsaik körében nagyjából tájékozódhatunk. Az egyes írástípusok elnevezését Joachim *Kirchner* műve⁴ nyomán a következőkben jelöljük meg: 1. humanista antiqua rotunda (vö. pl. Leonardus *Job*, Petrus de *Middelburgh*); 2. humanista gotico-antiqua (vö. pl. Antonio *Sinibaldi*, Gian Marco *Cynico*, Sigismundus de *Sigismundis*, Johannes Franciscus de *San Geminiano*); 3. humanista cursiv könyvírás (vö. pl. Petrus *Ceminus*, Sebastianus Salvinus *Amitinus*). Ezekon kívül előfordulnak még a gótikus textúra különféle változatai, különösen az egyházi szertartások céljaira készült daraboknál (pl. a brüsszeli *Missale*, a római *Breviarium* és a budapesti *Antiphonale* írástípusa). Ismételjük, hogy ezek csupán a főbb előforduló írástípusok a Corvin-kódexekben, de nemcsak ezekkel, hanem ezeknek igen eltérő variánsaival is gyakran akad dolgunk.

Most rátérünk dolgozatunk tulajdonképpeni tárgyára: felsoroljuk a scriptorok nevét, azok természetesen adódó betűrendjében, szükség esetén a különféle névalakokra való utalásokkal. Az egyes scriptoroknál ismertetjük az irodalomból a legszükségesebb életrajzi adatokat, majd megjelöljük az illető scriptornak a Corvina-könyvtárral kapcsolatos eddig felkutatott tevékenységét és megadjuk az illető által másolt, eredetiben, reprodukcióban, vagy az irodalomból ismert vagy vele kapcsolatba hozható kódex könyvészeti adatait: rövid címét, keletkezési évét (a keletkezési évet, ha nem kódexből vettük, rendszerint *Hoffmann* Edit *Régi magyar bibliofilek* c. munkájából merítjük és zárójelbe tesszük), jelenlegi lelőhelyét, könyvtári jelzetét, *Főgel*-számát (amely egyúttal *Hoffmann* E. említett munkájában is szerepel), és *Zolnai—Fitz*⁵ lapszámát, ami megadja a legfontosabb tájékozódást, úgyszintén megjegyezzük azt, ha egy-egy kódexet az irodalom vagy saját kutatásaink alapján tulajdonítunk egy-egy scriptornak. A jegyzetekben utalunk az egyes másolók által készített nem-Corvin kódexek irodalmára is. Az írástípus az egyes scriptoroknál általában saját megállapításunk.

Alexander Veraxanus (Verazus, Verrazzanus, Verrakanus)⁶

Egyike azoknak a scriptoroknak, akik Lorenzo Medici és Corvin Mátyás számára is másoltak. Életéről egyébként közelebbi adataink nincsenek. Írástípusa humanista antiqua rotunda. Az irodalomból összesen hét, kétségtelenül általa másolt kódexről van tudomásunk. Ezek közül egy szignált hiteles Corvina:

Martianus *Capella*: *De nuptiis Philologiae et Mercurii libri II etc.*; 1495—1490.

Lh: Velence, Bibl. Marciana, Cod. Lat. XIV. 35.

(Fögel, Hoffmann 137, Zolnai—Fitz 102. 1.)

Amitinus ld. *Sebastianus* Salvinus *Amitinus*
Amstelredammis ld. *Henricus* Amstelredammis

Angelus

Sem életrajzi adatait, sem nevének közelebbi meghatározását nem ismerjük. Az *Angelus* névvel gyakran találkozunk. Taddeo Ugoletto testvérét is *Angelo*-nak hívták,⁷ neki azonban csupán nyomdászti tevékenységéről van tudomásunk; a XV. sz. második felében gyakori volt, hogy scriptorok nyomdászokká lettek. A mi *Angelus*-unktól két kódex maradt fenn, amelyek mindegyikét ugyanazon megrendelő, Marinus Tomacellus számára készítette. E két kódex közül az egyik egy a British-Múzeumban őrzött *Ovidius*-kódex.⁸ *Angelus* írástípusa humanista antiqua rotunda, amely rendkívül tiszta, szép és olvasható. Az általa másolt másik szignált kódex Corvina:⁹

Caesar: *De bello Gallico*. (1460—70.)

Lh: Budapest, Egyetemi könyvtár, Cod. Lat. 11.

(Fögel, Hoffmann 57, Zolnai—Fitz 77. 1.)

Antonio Sinibaldi

Firenzei születésű, korának egyik legügyesebb másolója és miniátora.¹⁰ Egy ideig Ferdinánd szicíliai király szolgálatában állt, talán innen ered Mátyással való összeköttetése. Marsilius Ficinus írja egyik Taddeo Ugoletto-hoz intézett levelében, hogy harmadnapja odaadott Antonius librarius-nak leírásra egy kódexet (a platonista Jamblichus-t) — talán Sinibaldi-t értette alatta.¹¹ A művet Mátyásnak szánta, de végül is nem küldte el Budára. Sinibaldinak nagyszámú szignált és jól felismerhető szignálatlan kódexe maradt fenn különböző könyvtárakban, ezek között több Corvina. Írástípusa humanista gotico-antiqua. Ilyen szép, kalligrafikus kézírású másolók után formálták a XV. század második felének nyomdászai betűtípusaikat. Eddigi megállapításaink szerint a Corvinákkal együtt több mint 20 Sinibaldi által másolt kódexet ismerünk. A Corvinák közül az alábbiak hozhatók kapcsolatba Sinibaldi-val:

1. *Augustinus*: *Questiones super Genesisim*. 1489.

Lh: Firenze, Laurenziana, Plut. 12. Cod. 10.

(Fögel, Hoffmann 77; Zolnai—Fitz 96. 1.) Szignált.

2. *Hieronymus: Breviarium in psalmos David.* 1488.
Lh: Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Lat. 16.839.
(Fógel, Hoffmann 122; Zolnai—Fitz 83. l.)
Sinibaldi nevével szignálva, mint *Mátyás* számára készített mű.
3. *Petrarca: Trionfi etc. — Dante: Rime.* 1475—1476.
Lh: Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Ital. 584. Szignált.
Kétes Corvina, XII. *Lajos* francia király címerével.
4. *Lactantius Firmianus: Divinae institutiones.* Datálatlan.
Lh: Besançon, Bibliothèque publique, Ms. 170.
(Fógel nem veszi fel, Hevesy 2. sz.; Zolnai—Fitz 96. l.) Szignálatlan.
5. *Biblia. Pars III.* (1490.)
Lh: Firenze, Laurenziana, Plut. 15. Cod. 17.
(Fógel—Hoffmann 81, Zolnai—Fitz 96. l.) Szignált.
6. *Psalterium Davidis.* (1476—1490.)
Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 39. Aug.
(Fógel, Hoffmann 144, Zolnai—Fitz 95. l.)¹² Szignálatlan.
7. *Marsilii Ficini . . . epistolarum ad amicos libri VIII.* (1488—1490.)
Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 73. Aug.
(Fógel, Hoffmann 147, Zolnai—Fitz 95. l.) Szignálatlan.
Véleményem szerint nem *Sinibaldi* írása.¹³
8. *Theophrasti de historia plantarum libri X.* (1460—1470.)
Lh: Budapest, Egyetemi könyvtár, Cod. Lat. 1.
(Fógel, Hoffmann 47, Zolnai—Fitz 78. l.)
Szignálatlan. Írásösszehasonlítás alapján saját feltevésem, hogy a kódexet *Sinibaldi* másolta.
9. *Eusebii Pamphili chronica cum interpretatione S. Hieronymi.* (1460—1470)
Lh: Budapest, Egyetemi könyvtár, Cod. Lat. 5.
(Fógel, Hoffmann 51, Zolnai—Fitz 77. l.) Szignálatlan.
10. *Crisostomi adversus vituperatores vitae monasticae.* 1461.
Lh: Fiesole, Kanonoki könyvtár.
Szignált. Feltehetően azonos azzal a kódexszel, amelyet *Rómer Flóris* említ, mint *Sinibaldi* által *Mátyás* megrendelésére készítettet.¹⁴
11. *Suetonius Tranquillus de XII. Caesaribus.* 1470.
Lh: Berlin (közelebbi őrzőhelye és könyvtári jelzete jelenleg ismeretlen).
Szignált? Feltehetően azonos azzal a *Suetonius*-kódexszel, amelyet *Sinibaldi* 1470-ben Nápolyban fejezett be, s amelynek tulajdonosa *Arragoniai János* volt. Talán *Mátyás* ajándékozta neki, minthogy az ő birtokában már megvolt ez a mű (vö. Bpest, Egyet. Kvt. Cod. Lat. 13.).¹⁵

Antonio da Bibienna

Nem tudunk róla semmi közelebbit, csupán egy feljegyzés tanúsítja, hogy *Mátyás* jelentős összeggel tartozott neki, a firenzei kancellária funkcionáriusának, könyvmásolásért.¹⁶

Baptista de civitate Narnie

Életéről csupán annyit tudunk, amennyit az egyetlen nevével szignált munkában magáról elárul: hogy Narni városában ágostonrendi szerzetes volt, az általa másolt és később a Corvinába került kódex megrendelője pedig Johannes de *Fleschoballus*, akit *Hoffmann* Edit tévesen scriptornak tekint.¹⁷ Írástípusa gotico-antiqua. A budai könyvtárba került kódex adatai:

Boccacius de casibus illustrium virorum. 1422.

Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár. Clmae 425.

(*Fógel*, *Hoffmann* 20, *Zolnai—Fitz* 73. 1.)

Bartholomaeus Fontius

Kiváló olasz humanista,¹⁸ akinek fő hivatása nem a kódexmásolás volt. 1489-ben több hónapot töltött a budai könyvtárban. Első ízben már 1470 körül foglalkozott azzal a gondolattal, hogy Budára jön. Ezt a törekvését főként *Garázda Péter* támogatta. Valószínűleg ennek emlékeként maradt fenn egy jelenleg Münchenben őrzött *Macrobius*-kódex, amely *Fontius* nevével van szignálva ugyan, írása azonban félreismerhetetlenül *Petrus Cenniniusé*, akit meleg barátság fűzött *Fontius*hoz, és akinek főfoglalkozása a kódexmásolás volt. *Fontius* nyilván le akarta kötelezni *Garázdát* és barátja, *Cenninius* segítette ki önzetlenül, saját írását *Fontius*-énak tüntetve föl. Ezt a feltevésünket nem csupán a *Macrobius*-kódex írásának *Cenniniuséval* kétségtelenül azonos volta,¹⁹ hanem az is bizonyítja, hogy a két, *Fógel* által *Fontius*nak tulajdonított szignálatlan Corvina írása a *Macrobius*-kódexétől teljesen eltérő jellegű. *Cenninius* álló cursív írással írt (l. ott), míg *Fontius* írása, aki szintén a cursív írást használta, kissé jobbra dőlt és nem olyan kalligrafikus, mint *Cenniniusé*.

*Bartholomaeus Fontius*nak a Corvinával kapcsolatba hozható kódexei:

1. *Calderinus Domitius: Commentarium in Juvenalem*. (1485—1490.)

Lh: Firenze, Laurenziana, Aquisti e doni 233.

(*Fógel*, *Hoffmann* 85, *Zolnai—Fitz* 96. 1.)

2. *Bartholomaei Fontii Opera exquisitissima*. 1487.

Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 43. Aug.

(*Fógel*, *Hoffmann* 145, *Zolnai—Fitz* 95. 1.)

3. *Thomae Senecae historia Bononiensis* c. kódex első táblájának belsején egy beragasztott egykorú papírlapon *Bartholomaeus Fontius* 33 soros versben leírja a kézirat tartalmát, sajátkezűleg. (1460—1470.)

Lh: München, Állami könyvtár, Cod. Lat. 341.

(*Fógel*, *Hoffmann* 114, *Zolnai—Fitz* 88. 1.)

4. *Suetonius—Plinius—Eutropius—Plautus*-kódex szövegében, a 96—97. lapon *Fontius* bejegyzése olvasható.

Lh: Velence, Szent Márk könyvtár, Cod. Lat. X. 31.

(*Fógel*, *Hoffmann* 135, *Zolnai—Fitz* 102. 1.)

Bibienna l. *Antonio da Bibienna*

Bonagius de Cantinis

Életéről, munkásságáról az egyetlen általa szignált hiteles Corvinán kívül semmit nem tudunk. Írástípusa reprodukció alapján humanista antiqua rotunda.

Ambrosius: Sermo ad exhortandam plebem. 1489.

Lh: Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Lat. 1767.

(Fögel, Hoffmann 119, Zolnai—Fitz 83. l.)

Burdegalensis l. *Petrus de Abbatis Burdegalensis*

Carolus Hilarius de Fatariis

S. Gimignano-ban született, firenzei nótárius volt.²⁰ Írásáról reprodukció nincs. Két ismeretes kódexe közül egy *Hieronymus*-kommentárt Lorenzo *Medici*, az alábbi pedig *Mátyás* király számára írta le:

Appianus Alexandrinus: Historia trad. P. Candidus. 1489—90.

Lh: Firenze, Laurenziana, Plut. 68. Cod. 19.

(Fögel, Hoffmann 83, Zolnai—Fitz 96. l.) Szignált.

Carpensis l. *Johannes Carpentis Ferrarensis*

Cenninius l. *Petrus Cenninius*

Ciriagi l. *Gherardus Johannes Ciriagi*

Clemens Salernitanus

Életéről keveset tudunk,²¹ a nápolyi udvarnak tett szolgálatai 1487-ből okiratilag vannak hitelesítve. Hoffmann Edit állapította meg²², hogy *Agathias: De bello Gothorum*, Christoforo *Persona* által fordított munkája öt, majdnem teljesen azonos példányban maradt fenn, s ezek egyikét, a Lorenzo *Medici* számára készült darabot *Clemens Salernitanus* másolta. A budai könyvtárban ezek közül a darabok közül kettő is megvolt, *Mátyás*nak, a másik *Beatrix*nak szóló ajánlással, a két kódexnek csupán miniatúra-díszje eltérő. Véleményünk szerint nem kétséges sem az, hogy mindkét példány — *Mátyásé* és *Beatrixé* is — egyazon kéz írása, valamint az sem, hogy ez a kéz *Clemens Salernitanusé*. Hoffmann Edit negatív megállapítása szinte bizonyítéknak tekinthető — ellenkező értelemben, amennyiben így hangzik: „valószínűleg nem az ő keze munkája (ti. a Corvinába került két kódex), de megtevesztően hasonló ahhoz.” Írástípusa humanista antiqua rotunda.

Véleményünk szerint *Clemens Salernitanus* által másolt Corvinák:

1. *Agathias: De bello Gothorum* (1483—1484).

Lh: München, Staatsbibliothek, Cod. Lat. 294.

(Fögel, Hoffmann 112, Zolnai—Fitz 87. l.)

2. *Agathias: De bello Gothorum.* (1483—1484.)

Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae. 82.

(Fögel, Hoffmann 5, Zolnai—Fitz 71. l.)

*Beatrix*nak ajánlva.

Collensis l. *Franciscus* Collensis Presbyter
Crucennacensis l. *Jacobus* Johannes Alamanus Crucennacensis
Cynicus l. *Johannes* Marcus Cynicus
De Brugis l. *Henricus* de Brugis
De Cantinis l. *Bonagius* de Cantinis
De Sancto Geminiano l. *Johannes* Franciscus de S. Geminiano

D.G.V.Q.M.G.H.S.J.

E több nagybetűvel kifejezett szignálás értelmét még eddig nem fejtették meg, de minthogy a másoló a kódex végén, a befejezésnél tünteti fel ezeket, valószínűnek látszik, hogy a másoló nevének kezdőbetűt is magában rejti. A betűk feloldásának a néven kívül nyilván még más értelme, ill. jelentése is lehet. Írásáról reprodukció nincs. Az alábbi Corvinában fordul elő:

Aristeas: Ad philocratem fratrem de interpretatione LXX interpretum.
(1481.)

Lh: München, Staatsbibliothek, Cod. Lat. 627.

(Fógel, Hoffmann 115, Zolnai—Fitz 87. l.)

Fabiani de Ficinis l. *Lucas* Fabiani de Ficinis

Ferrarai ismeretlen]

A jénai egyetemi könyvtárban őrzött Corvina kolofonja magát meg nem nevező ferrarai scriptorra utal. Egykorú ferrarai kódexekkel való összehasonlítás alapján talán a másoló személye megállapítható lenne. Írástípusa humanista antiqua rotunda (reprodukció alapján megállapítva). A kódex könyvészeti adatai:

Guarinus Baptista: De ordine docendi ac studendi. 1459.

Lh: Jena, Universitätsbibliothek, Bos. 8°.

(Fógel, Hoffmann 90, Zolnai—Fitz 86. l.)

Fontius l. *Bartholomaeus* Fontius

Franciscus Collensis Presbyter

Életéről csak annyit tudunk, amennyit az általa másolt két kódex elárul. Firenzében élt és nyilván az egyház kötelékébe tartozott, foglalkozása kódexmásolás volt. Írástípusa humanista gotico-antiqua. A két általa másolt és szignált Corvina:

1. *Leon Battista Alberti: De re aedificatoria.* (1485—1490.)

Lh: Olmütz, Főszékesegyházi káptalani levéltár, Cod. Lat. C. o. 330. l.

(Fógel, Hoffmann 118, Zolnai—Fitz 82. l.)

2. *Dionysius Areopagita: De coelesti hierarchia* etc. 1457.

Lh: Besançon, Bibliothèque publique, Ms 166.

(Fógel, Hoffmann 44, Zolnai—Fitz 82. l.)

Marsilius Ficinus írja Franciscus Bandinushoz intézett levelében (1482. máj. 9.), hogy leveleinek két könyvét Mátyás királynak ajánlotta s ezeket már másolja is Franciscus Junius.²³ Ugyanezen év szeptemberében a levelek két könyve már elindult Magyarországra. Franciscus Junius által szignált kódex nem maradt ránk, a Corvinák közül Ficinus fent idézett levele alapján a wolfenbütteli Synesius Platonicus kódexre kell gondolnunk, amelynek második, vagy később hozzákötött része Ficinus leveleinek két kötete Mátyásnak ajánlva. Ennek lehetett a scriptora Franciscus Junius, azonban ezt a kódexet és az ugyancsak wolfenbütteli Lydus Priscianus-Ficinus kódexet Hoffmann Edit firenzei kódexek alapján egy a Corvinában egyébként ismeretlen másoló-
nak, Lucas Fabiani de Ficinis-nek tulajdonítja,²⁴ amit összehasonlítás lehetőségének hiányában ellenőrizni nem állt módomban. Reprodukció alapján kétségtelennek látszik, hogy a két kódex, a Synesius-Platonicus — Marsilius Ficinus kódex és a Lydus Priscianus-Ficinus kódex egy kéz írása; csupán azt nem tudjuk eldönteni, hogy Franciscus Juniusé-e, amit Ficinus levele bizonyítani látszik, vagy Lucas Fabiani de Ficinis-é, amit Hoffmann Edit állapított meg. Az mindenesetre kétségtelen, hogy akármelyik scriptor írta is e két kódexet, az Marsilius Ficinus platonista köréhez tartozó másoló volt.

Mindkét szóbanforgó kódex datálatlan, Hoffmann Edit mindkettőt az 1484—1490. évekre datálja, Ficinus levele szerint pedig ennek a kódexnek, ha valóban az, amelyről Ficinus 1482. évi levelében szól, előbb kellett elkészülnie, mint 1484. Ha az írást sikerülne azonosítani és bebizonyosodnék, hogy a Synesius Platonicus — Marsilius kódexet Franciscus Junius másolta és hogy ez az a kódex, amelyről Ficinus 1482. évi levelében szól, abban az esetben Hoffmann Edit datálását is helyesbítenni kellene. Az írástípus humanista cursiv könyvírás. A szóbanforgó két Corvina könyvészeti adatai:

1. *Synesius Platonicus: De vaticinio somniorum — Marsilius Ficinus Epistolarum libri duo.* (1484—1490.)
Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 2. Aug.
(Fögel, Hoffmann 141, Zolnai—Fitz 95. l.)
2. *Priscianus Lydus: In Theophrastum ... Trad. M. Ficinus.* (1484—1490.)
Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 10. Aug.
(Fögel, Hoffmann 142, Zolnai—Fitz 95. l.)

Georgius Kathedralis et Institoris

Egyetlen, a Corvinából fennmaradt kódexen kívül semmi adatunk nincs róla. A kolofon szerint a kódexet 1469-ben, Bécsben másolta. Írástípusa gótikus textura.

A kódex adatai:

Missale. 1469.

Lh: Róma, Rossiana könyvtár, Cod. Lat. 1164.

(Fögel 129, Zolnai—Fitz 100—101. l.) Szignált.

Gherardus Johannes Ciriagi

A Göttingenben őrzött *Aristoteles-Argyropulos* Corvinával kapcsolatban merült fel az irodalomban *Ciriagi*-nak, mint másolónak a neve. Ugyanis *Gebhardt*-nak, a göttingeni Corvina-kódex felfedezőjének tanulmányát közölte a *Magyar Könyvszemle*²⁵ és ebben idézve van *Heyne* Chr. G. véleménye 1782-ből, aki szerint a kódex másolója *Ciriagi* lett volna. *Gebhardt* e véleményéhez azt a megjegyzést fűzi, hogy *Ciriagi* bizonyosan nem volt a kódex másolója.

Ciriagi egyébként ismert kódexmásoló volt, több mint 15 általa másolt kódexről van tudomásunk.²⁶ Írástípusát egyelőre nem ismerjük. A nevével kapcsolatba hozott kódex adatai:

Aristoteles: Physica. Trad. Ioh. *Argyropylus.* (1460?)

Lh: Göttingen, Universitätsbibliothek, Cod. Lat. philol. 36.

(*Fógel, Hoffmann* 86, *Zolnai—Fitz* 86. 1.)

Henricus Amstelredammis alias Senca paura

Két szignált kódexén kívül, amelyek közül az egyiket egy *Belondi di S. Bixio* nevű tulajdonos számára írt, a másik hiteles Corvina,³⁷ semmi közelebbit nem tudunk róla, csupán annyit, amennyit a neve elárul, hogy holland származású volt. Írástípusát reprodukció hiányában egyelőre nem ismerjük. A Corvina könyvészeti adatai:

Thomas de Aquino: Catena aurea. 1468.

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 1391.

(*Fógel—Hoffmann* 31, *Zolnai—Fitz* 94. 1.)

Henricus de Brugis

Neve az általam hozzáférhető irodalomban nem szerepel. Származási helye a flamand város: Brügge, a XIV. század egyik legnagyobb nyugat-európai kikötővárosa, „észak Velencéje”, amely a XV. század második felében a tenger visszahúzódása következtében hanyatlásnak indult. Ez a körülmény esetleg befolyással lehetett *Henricus* pályaválasztására is. Írása olaszos iskolázottságú ugyan, de egyenlőtlenebb, kevésbé kalligrafikus, mint általában az olasz könyvírás. Írástípusa átmenetet képvisel a humanista cursiva és könyvírás között. Egyetlen szignált kódexét ismerjük, amely Corvina:

Aeneas Gazeus Theophrastus. Trad. A. *Traversarius.* (1451?)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 259.

(*Fógel, Hoffmann* 18, *Zolnai—Fitz* 90. 1.)

Hilarius l. Carolus Hilarius de Fatariis

Jacobus Johannes Alamanus Crucennacensis

Életéről semmi közelebbi adatunk nincs; neve után ítélve német származású karmelita szerzetes volt. Írástípusát reprodukció hiányában egyelőre nem ismerjük. Nevével szignált Corvina:

Magister sententiarum. — Isidorus *Hispalensis.* (1490.)
Lh: Firenze, Laurenziana, Plut. 21. Cod. 18.
(Fögel, Hoffmann 82, Zolnai—Fitz 96. 1.)

Job, Leonardus l. *Leonardus* Job

Johannes Carpensis Ferrarensis

Ferrarai származású scriptor,²⁸ akinek egy wolfenbütteli kódexben költeményei is találhatóak.²⁹ *Mátyás* király számára másolt kódexei mind elvesztek, vagy legalábbis jelenleg nem tudunk meglétükről. Fennmaradt azonban Taddeo *Ugoletto*-nak, *Mátyás* olaszországi megbízottjának egy levele,³⁰ amelyben arról ír, hogy elkészültek azok a kódexek, amelyeket a király megrendelt, Johannes Carpensis *Ferrarensis* készítette el őket, igen szép munka a *Somnium Scipionis*. Fögel az *Ugoletto* levelében felsorolt kódexeket az elveszett vagy lappangó Corvinák jegyzékében tünteti fel, de csak a *Dio Cassius* kódexnél említi a másoló nevét, noha Taddeo levelének mondatszerkezetéből kétségtelennek látszik, hogy mind a négy felsorolt kódexet ugyanazon scriptor másolta. E négy, a Corvina számára készített kódexén kívül az irodalomból még öt kódexét ismerjük. A Corvina számára készült és jelenleg nem ismeretes kódexet csupán hiányosan tudjuk leírni, közelebbi adatok hiányában:

1. *Ciceronis Questionum Tusculanarum lib. V.*

(Fögel: Elveszett v. lappangó Corvinák jegyzéke 35.; Zolnai—Fitz nem említi.)

2. *Ciceronis Somnium Scipionis.*

(Fögel: Elveszett vagy lappangó Corvinák jegyzéke 36.; Zolnai—Fitz nem említi.)

3. *Claudiani de raptu Proserpinae.*

(Fögel: Elveszett vagy lappangó Corvinák jegyzéke 38.; Zolnai—Fitz nem említi.)

4. *Dionis Cassii scripta.*

(Fögel: Elveszett vagy lappangó Corvinák jegyzéke 32.; Zolnai—Fitz nem említi.)

Johannes Franciscus (Martius) de Sancto Geminiano

Életéről nincsenek közelebbi adataink, de az irodalom több általa másolt kódexet sorol fel.³¹ Lorenzo *Medici* és *Mátyás* király számára is másolt, a Corvinában három szignált kódexe maradt fenn. Írástípusa humanista gotico-antiqua. A Corvinából fennmaradt három nevével szignált kódexe (amelyek érdekes módon mind *Vogel*, mind *Bradley* id. m.-ből kimaradtak) a következő:

1. *Livius: Historiarum decas prima.* (1460—1470.)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 22.

(Fögel, Hoffmann 1, Zolnai—Fitz 92. 1.)

2. *Livius: De bello Macedonico.* (1460—1470.)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 10.489.

(Fögel, Hoffmann 42, Zolnai—Fitz 92. 1.)

3. *Livius: De secundo bello punico.*

Lh: New York, Public Library (Spencer Collection).

(Fögel nem említi, Zolnai—Fitz 106. l.)

Johannes Marcus Cynicus

Pármai eredetű könyvmásoló és illuminátor, 1470—1492-ig a nápolyi udvar szolgálatában állt.³² *Arragóniai Ferdinánd, Beatrix* magyar királyné atyja, könyvtárosává nevezte ki. 1472-ben 20 aranyat kapott két *Cicero*-műért, amelyeket *Beatrix* számára másolt le. Nápolyban *Mátyás* is foglalkoztatta mint könyvmásolót. Más nápolyi, sőt magyar megrendelők (*Debrenthei* Tamás) számára is dolgozott. Számunkra legérdekesebb az a kódex, amelyben *Diomede Carafa* tanításait írta le *Beatrix*, a jövőendő magyar királyné számára. Öreg korában nyomdász lett és társult *Matthias Moravus*-szal.³³ Utóbbi az 1489-ben megjelent, *Diomede Carafa Trattato dell'ottimo cortigiano* c. munka kiadását *Beatrix*-nak ajánlotta.

Írástípusa reprodukció alapján *Antonio Simibaldi* írására emlékeztető humanista könyvírás. A budai könyvtárból egy hiteles darabja maradt fenn:

Diomede Carafa: De institutione vivendi. (1476.)

Lh: Parma, Biblioteca Palatina, G. G. III. 170, 1654.

(Fögel, Hoffmann 123, Zolnai—Fitz 99. l.)

Nevével még egy *Corvina* hozható kapcsolatba, amelyet ugyan nem ő másolt, de ő rendelte meg; ennek adatai a következők:

Valturius: De re militaria. (1476—1490.)

Lh: Drezda, Landesbibliothek, Ms R 28^m.

(Fögel, Hoffmann 75, Zolnai—Fitz 85. l.)

Johannes Scutariota

Görög származású scriptor, V. *Miklós* pápa megbízásából működött, részben mint másoló, részben mint könyvek felkutatásával megbízott. A *Scutariota* név valószínűleg születési helyére utal, neve egyébként *Johannes Thessalus*.³⁴ Úgy látszik, többnyire Firenzében tartózkodott. 1442—1494. években működött mint másoló, az irodalomban több általa másolt kódex ismeretes. Az Egyetemi Könyvtár 116. sz. kódexének végén látható szignatúrája. Ez a kódex egy görög—latin vocabularium és kétségtelenül a XV. sz. második feléből származik, nem a XVII-ből, mint ahogy *Kubinyi* Mária a magyarországi görög kódexek katalógusában jelzi. Így az is feltételezhető — bár erre semmi külső jel nem mutat, hogy ez a szótár is a budai könyvtárhoz tartozhatott. *Johannes Scutariota* neve egyébként egyetlen hiteles *Corvinában* maradt fenn, amely görög nyelvű és amelyet sem eredetiben, sem reprodukcióban eddig nem volt alkalmunk látni; a kódex könyvészeti adatai:

Diodorus Siculus: Historiae. 1442.

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Suppl. gr. 30.

(Fögel 4, Zolnai—Fitz 91. l.)

Kathedralis et Institoris l. *Georgius* *Kathedralis et Institoris*

Leonardus Job

Életéről nincs más adatunk, mint a kézírásában fennmaradt kódexek. Ezek közül az egyik általa szignált hiteles Corvina, a másik általa szignált feltehetően Corvina, a harmadik szignálatlan Corvina, de feltehetően az ő írása vagy legalábbis azzal közel rokon. Írástípusa humanista antiqua rotunda. Az említett kódexek könyvészeti adatai:

1. *Bessarion: De eo parte Evangelii...* (1450—1470.)
Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 438.
(Fógel, Hoffmann 87, Zolnai—Fitz 72. l.)
2. *Aeneas Sylvius Piccolomini* összegyűjtött levelei. (1464—1465.)
Lh: egyelőre ismeretlen, egy New York-i árverési katalógusban szerepel.³⁵
Sem Fógel, sem Zolnai—Fitz nem említik.
3. *Vergilius: Bucolica* etc. (1450—1490.)
Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 92.
(Fógel, Hoffmann 6; Zolnai—Fitz 94. l.)
(Reprodukcióval való összehasonlítás alapján írása azonosnak látszik a *Bessarion*-Corvina írásával.)

Junius I. Franciscus Junius

Lucas Fabiani de Ficinis

Nevét Hoffmann Edit hozta kapcsolatba a Corvinával.³⁶ Kutatásai közben ugyanis feltűnt neki, hogy néhány firenzei (nem Corvin) kódex írása feltűnő hasonlatosságot mutat a két Corvina (l. leírva ezeket Franciscus Junius-nál) írásával. A két kódexet — reprodukció alapján ítélve — írhatta egy kéz, azonban Lucas Fabiani de *Ficinis* írását nem ismerjük, így nem tudjuk eldönteni, hogy a két scriptor közül melyik másolta a fentemlített két kódexet. Az azonban kétségtelen — ami egyúttal megmagyarázhatja a két másoló — Franciscus Junius és Lucas Fabiani de *Ficinis* — kézírásának hasonlóságát, hogy mindketten Marsilius *Ficinus* platonista körének könyvmásolói közé tartoztak. Mint ismeretes, Careggi-ben, Firenzétől néhány kilométerre, működött *Ficinus* platói akadémiaja és több jel mutat arra, hogy ugyanitt könyvmásolóműhely is lehetett. Megjegyezzük itt még, hogy *Ficinus* egyik levelét,³⁷ Lucas Fabiani de *Ficinis* egyik kódexét „in agro Caregio” datálta és van még egy szignálatlan Corvina, ugyancsak „in agro Caregio” datálva (*Marsilii Ficini de triplici vita*, Fógel 84) 1488-ból. Ezt a kérdést csupán a szóbanforgó kódexek eredetiben vagy hasonmásban való összehasonlítása dönthetné el.

M. J. [*Macarius Jacobus*?]

Egy Modenában őrzött Corvina scriptorának szigljáját Hoffmann Edit e két betűben jelölte meg. Pusztán csak a név kezdőbetűinek hasonlóságát véve alapul, megemlítjük, hogy az irodalom ismer egy ebben a korban működött scriptort *Macarius Jacobus* néven. Bradley említ egy e scriptor által

írt kódexet,³⁸ amelyet ő látott is a British Múzeumban. Írásáról megjegyzi, hogy szép olasz minuscula, hasonló ahhoz, amilyennel a nápolyi királyok másolói írtak. A Bradley által leírt kódexben a scriptor *Jacobus Macarius Venetus*-nak nevezi magát, a másolás helye Siena, éve 1463. Korban elég nagy a távolság a Corvina M. J. szíglás, Hoffmann Edit által 1488-ra datált kódexétől, de ez önmagában még nem teszi lehetetlenné a személy azonosságát.

A vonatkozó Corvina adatai:

Lh.: Modena, Este könyvtár, cod. Lat. 448-z U. 4, 9.

1. *Gregorius papa: Dialogi.* (1488.)

(Fógel, Hoffmann 106, Zolnai—Fitz 98. l.)

M.L.P.

A scriptor nevének kezdőbetűit megfejteni eddig még nem sikerült. Írástípusa humanista antiqua rotunda. Egyetlen e kezdőbetűkkel szignált Corvina maradt ránk:

Hieronymus: Commentarii in epistolas S. Pauli ad Galatas. 1488.

Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae. 347.

(Fógel, Hoffmann 69, Zolnai—Fitz 74. l.)

Martinus Antonius Presbyter

XV. századi könyvmásoló szerzetes Firenzében.³⁹ Két nevével szignált kódex maradt fenn Mátyás király könyvtárából és egy harmadik, amely nem Corvina. Csontosyi nyilván tévedésből írja, hogy a római Breviariumot Martinus Faventinus presbyter másolta, a scriptor neve helyesen Martinus Antonius presbyter. Talán összetévesztette Nicolaus Faventinus firenzei scriptorral (l. ott), aki a Bécsben őrzött gyönyörű Hieronymus-Corvinát másolta. Scriptorunk írástípusa: a római Breviárium gótikus szövegírás, a másik kettőről reprodukciót nem láttam. Átala szignált Corvin-Kódexek:

1. *Ambrosius: De virginibus* etc. 1489.

Lh: Firenze, Laurenziana, Plut. 14, Cod. 22.

(Fógel, Hoffmann 78, Zolnai—Fitz 96. l.)

2. *Breviarium Romanum.* 1487(—1492).

Lh: Róma, Vatikán, Cod. Lat. Urb. 112.

(Fógel, Hoffmann 127, Zolnai—Fitz 99—101. l.)

Middelburgh l. *Petrus* de Middelburgh

Egy milánói másoló

Taddeo Ugoletto írja Mátyásnak: „Királyi parancsodra elkészítettük Nonius: proprietate sermonum-át, egy képzett milánói férfi keze írta le;”⁴⁰ semmi más közelebbi adatunk e másolóról nincs.

Narnie l. *Baptista* de civitate Narnie

Nicolaus Faventinus Presbyter

Jónevű firenzei könyvmásoló, mint nevéből kitűnik, az egyház kötelékébe tartozott⁴¹ *Brassicanus* említi őt azok között a „librariusok” között, akik *Mátyás* számára dolgoztak.⁴² Írástípusa humanista antiqua rotunda. Egyetlen általa szignált Corvina maradt ránk: *Hieronymus: Commentaria in Ezechielem prophetam.* (1485—1490.)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 654.

(*Fógel, Hoffmann* 22, *Zolnai—Fitz* 91—92. l.)

Nicolaus Pupiensis

Egyetlen szignált kódexén kívül más adatunk nincs róla. *Hoffmann* Edit szerint a Budapesten őrzött *Asconius Pedianus*-kódex (*Fógel, Hoffmann* 12) is az ő szignálatlan kézírása. A két kódex (eredeti és reprodukció) összehasonlításánál azonban kitűnt, hogy bár mindkét kódex írása humanista cursiva és látszatra elég hasonlóak, de lényeges eltérés a két írásnál az, hogy míg az *Asconius Pedianus* kódex másolójánál az összes alapvonal alá menő betűk (s, p, f stb.) egyszerű egyenes szárban végződnek, addig *Nicolaus Pupiensis* írásánál ugyanezen betűk szára kis, merőleges vonalkával van lezárva.

Az *Asconius Pedianus* kódex írása egyébként kétségtelenül *Petrus Cenninius* (l. ott) szignálatlan kézírása.

A *Nicolaus Pupiensis* nevével szignált egyetlen ránk maradt Corvina: *Georgius Trapezuntius: Isagoge dialectica.* (1460—1490.)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 2485.

(*Fógel, Hoffmann* 41, *Zolnai—Fitz* 91. l.)

Petrus Burdegalensis

A bordeaux-i származású könyvmásolót *Cencetti* is említi a nápolyi királyi udvar másolói között,⁴³ egyébként tudjuk róla, hogy 1484 óta tartózkodott Budán. Egyetlen általa szignált, ismert kódexünk a *Cassianus*-Corvina, amelyet *Felix Petancius Ragusinus* és több más budai miniátor illusztrált. Írástípusa szinte teljesen gótikus szövegírás. Az általa másolt Corvina adatai:

Cassianus: De institutio cenobiorum. (1490.)

Lh: Párizs, Bibliothèque Nationale, Cod. Lat. 2129.

(*Fógel, Hoffmann* 120, *Zolnai—Fitz* 83. l.)

Petrus Cenninius

Firenzei könyvmásoló és humanista. A kézírásában fennmaradt kódexek nagy száma (több, mint 25-ről van tudomásunk) bizonyítja, hogy foglalkozása elsősorban kódexmásolás volt. Feltehetően az általa másolt kódexek miniatúráit is maga készítette. A szemnek kellemes hatású humanista cursiv írással írt és az általa készített datált kódexek elkészültének gyors egymásutánja bizonyítja, hogy nagy kezűgyességgel, gyorsan dolgozott. Valószínű,

hogy *Mátyás* királlyal *Janus Pannonius*-on keresztül került kapcsolatba, de ismerhetett más, Olaszországban járt magyar humanistákat is.⁴⁴ Erre mutat az is, hogy a *Bartholomaeus Fontius* által *Garázda Péter*nek ajándékozott *Macrobius*-kódexet — bár *Fontius* nevével szignálta — de kétségtelenül ő készítette.⁴⁵ 1470 után nem találjuk munkáinak nyomát a budai könyvtárban.

Általa szignált, vagy az írás alapján kétségtelenül neki tulajdonítható Corvinák:⁴⁶

1. *Curtius Rufus: De Alexandro Magno.* 1467.
Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 160.
(*Fógel, Hoffmann* 59, *Zolnai—Fitz* 73. l.)
2. *Frontinus: Stratagemata.* 1467.
Lh: Krakó, Czartoryski könyvtár.
(*Fógel, Hoffmann* 152, *Zolnai—Fitz* 84. l.)
3. *Blondus Flavius: Roma instaurata.* 1467.
Lh: Győr, Püspöki Papnövelde Könyvtára.
(*Fógel, Hoffmann* 88, *Zolnai—Fitz* 79. l.)
4. *Basilius-Trapezuntius.* (1472 előtt.)
Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 412
(*Fógel, Hoffmann* 29, *Zolnai—Fitz* 72 l.)
5. *Asonius Pedianus Cicero-kommentárja,* (1460—1490.)
Lh: Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 427.
(*Fógel, Hoffmann* 12, *Zolnai—Fitz* 75. l.)
6. *Appianus Alexandrinus: De civilibus romanorum bellis,* Trad. P. *Candidus.* (1460—1470.)
Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 133.
(*Fógel, Hoffmann* 9, *Zolnai—Fitz* 90. l.)
Reprodukció alapján saját megállapításom.
7. *Suetonius Tranquillus: De duodecim Caesaribus.* (1470 körül.)
Lh: Budapest, Egyetemi Könyvtár, Cod. Lat. 13.
Mínthogy az irodalomban kétes Corvinaként szerepel, sem *Fógel*, sem *Zolnai—Fitz* nem említik; véleményem szerint hitelességét *Cenninius* kézírása is világosan bizonyítja.

Petrus de Middelburgh vagy Zeelandia

Petrus de Middelburgh-nak összesen egy szignált kézírata van a hiteles Corvinák között. Ezenkívül az irodalomból több munkája ismeretes, életéről azonban jóformán semmit nem tudunk.⁴⁷ *Hoffmann* Edit említi, hogy az *Augustinus*-kódex néhány lapja feltűnő egyezéseket mutat három virágdíszes *Agathias*-kódexszel és ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy *Petrus Middelburgh de Zeelandia*-t más nápolyi kéziratokban nem találta ugyan, de — mint ismeretes — Nápolyban igen sok külföldi dolgozott.⁴⁸

Írása humanista antiqua rotunda, olaszos iskolázottságú, de az írás összképe nem olyan tömör és erőteljes, amit talán az okoz, hogy kissé halvány színű tintával ír és a betűk kapcsolása egy-egy szón belül nem elég szoros. Az általa szignált *Augustinus*-kódexen kívül csupán egy van még,

amellyel írása elég nagy hasonlóságot mutat: a *Carbo*-kódex, amely hiteles Corvina. A két kódex adatai:

1. *Augustinus: De civitate Dei.* (1476—1485.)
Lh: Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 121.
(Fögel, Hoffmann 58, Zolnai—Fitz 71. l.)
2. *Carbo Ludovico: Dialogus de Matthiae regis laudibus.* (1476 körül.)
Lh: Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára.
(Fögel, Hoffmann 46, Zolnai—Fitz 78. l.)
Esetleg ide sorolható még egy Corvina:
3. *Polybius: Historiae,* (1450—1470.)
Lh: Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 234.
(Fögel, Hoffmann 60, Zolnai—Fitz 75. l.)
Az írás hasonlósága alapján saját feltevésem.

Pilibppus Valor

Talán nem is sorolható a könyvmásolók közé, minthogy jómódú lévén, aligha pénzért, hanem inkább kedvtelésből másolt néhány kódexet. Így tudjuk róla, hogy *Mátyás* számára másolt egy *Plotinos*-kódexet,⁴⁹ ez azonban lappang, vagy nem maradt fenn. A *Synesius-Platonius-Ficinus* (Fögel, Hoffmann 141) kódex első lapján olvasható sajátkezű ajánlása *Mátyás* királyhoz. Írása humanista kurrens írás, egészen közeli rokonságban Angelo *Poliziano* írásával. Szó volt róla, hogy ellátogat Budára *Mátyás* udvarába, de arról, hogy megérkezett volna, nincs adatunk. A *Marsilius Ficinus* köréhez tartozott.

Pupiensis l. *Nicolaus Pupiensis*

·R·

A budapesti Egyetemi Könyvtár Cod. Lat. 2. jelzetű Corvinája (*Cicero: Orationes in Verrem*) 166^b lapján „Finis Deo Gratias” szöveg után áll ez a monogram, amely nyilván a scriptor nevének kezdőbetűje.^{49/a}

Salernitanus l. *Clemens Salernitanus*

Scutariota l. *Johannes Scutariota*

Sebastianus Salvinus Amitinus

Marsilius Ficinus platonista adakémiájának körébe tartozó scriptor és humanista.⁵⁰ Teológiai professzor volt, aki a teológiát platonista alapon művelte. Leveleinek kiadatlan gyűjteménye megvan Rómában, amely több magyar vonatkozást is tartalmaz.⁵¹ Szó volt arról, hogy *Ficinus* helyett ő jön Budára (1482-ben), hogy végül is miért nem jött, nem tudjuk. Egyik művét *Báthori* Miklósnak ajánlotta, aki Budára jövetelét elsősorban szorgalmazta. *Marsilius*nak *Bandinus*-hoz írt, 1482-ben kelt levelében szó volt arról, hogy küld *Mátyás* király részére dolgokat, amelyek elkészültek és kéri *Bandinus*-t, hogy azokat adja át a királynak; azt is írja, hogy a küldött dolgok közül az

egyik munka sajátja, és hogy azt Sebastianus Salvinus Amitinus másolta.⁵² Valószínűnek tartjuk, hogy az alábbi Corvináról lehet szó — amelyet Sebastianus Salvinus *Amitinus* szignált és humanista cursiv könyvrással írt:

Marsilius *Ficinus*: *Epistolarum libri III. et IV.* (1479—1490.)

Lh: Wolfenbüttel, Landesbibliothek, 2. Aug.

(Fógel, Hoffmann 143; Zolnai—Fitz 95. l.)

Sinibaldi l. *Antonio Sinibaldi*

Sigismundus de Sigismundis

Ferrarai születésű könyvmásoló, egyike volt kora legjobb nevű másolóinak. Fennmaradt egy levele 1510-ből a ferrarai herceghez, amelyben többek közt Mátyás király másolójának nevezi magát.⁵³ Az irodalom több általa másolt kódexet ismer, írása humanista gothico-antiqua típusú.

A Corvina számára készített munkái közül ez idő szerint csupán kettőt ismerünk:

1. *Hieronymus*: *Expositio evangelii.* 1488.

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 930.

(Fógel, Hoffmann 26, Zolnai—Fitz 92. l.)

2. *Didymus—Athanasius—Cyrillus* etc. (1487.)

Lh: New York, Pierpont Morgan Library, Ms. 496.

(Fógel, Hoffmann 116, Zolnai—Fitz 105. l.)

Theodericus

Csupán feltevés, de nem lehetetlen, hogy ugyanaz a Theodoro *Ghaza* rejtőzik e név mögött, aki azonos *Theodorus Thessalonicensis*-szel.⁵⁴ A bécsi *Trapezuntius*-kódex emendátora ezek szerint maga másolta volna az általa gondozott szövegű kódexet. Írása majdnem teljesen cursiv, kerekded írás. *Theodericus* által szignált Corvina:

G. Trapezuntius: *In perversionem problematum Aristotelis a Theodoro Ghaza editum.* (1460—1470.)

Lh: Bécs, Nationalbibliothek, Cod. Lat. 218.

(Fógel, Hoffmann 15, Zolnai—Fitz 91. l.)

Valor l. *Philippus Valor*

Verazanus l. *Alexander Verazanus*

Jegyzetek

1. *Mátyás király könyvtárának scriptorai. Petrus Cenninius.* Magy. Könyvszle. 1958. 4. sz. 327—344. l.
2. A római *Arrianus*, a manchesteri *Aulus Gellius* és a párizsi *Petrarca-Dante*-kódex (az utóbbi kétes corvina). Az említettek közül a második és harmadik kódexre a magyar kutatók közül elsőnek *Borsa Gedeon* hívta fel a figyelmet.
3. E kérdésekről sajtó alatt áll *Mezey* László munkája.

4. Kirchner J.: *Scriptura latina libraria*. Monachii 1955.
5. Fögel J.: *A Corvina könyvtár katalógusa*. Bpest 1927. *Zolnai—Fitz: Bibliographia bibliothecae regis Mathiae Corvini*. Bp. 1942.
6. Vogel E. G.: *Nachweisungen von Kalligraphen, Illuminatoren und Miniaturen von Handschriften*. Serapeum, 1850. 363. l. Bradley J. W.: *Dictionary of Miniaturists*. London 1887. I. k. 43. l.
7. Fitz J.: *Hess András*. Bp. 1932. 157. l.
8. Bradley, *i. m.* I. k. 43. l.
9. Véleményünk szerint az Egyetemi Könyvtár hiteles Corvinái közül csupán ezt az egy kódexet másolta *Angelus*, a többi más kezek írása.
10. Vogel *i. m.* 357—358. l. — Bradley, *i. m.* III. k. 244—248. l.
11. Marsilius Ficinus levelét Tideo procuratorhoz (= Taddeo Ugoletto) kelet nélkül ld. *Abel—Hegedüs: Analecta nova*. Bp. 1903. 288. l. — Antonius-nak Sinibaldi-val való azonossága Huszti J. feltevése, ld. *Platonista törekvések Mátyás király udvarában c.*, Pécs 1925-ben megjelent műve 85—86. lapjait.
12. E kódexnek az irodalom szerint szakasztott mása *Albrecht* bajor herceg Münchenben őrzött imakönyve. Vö. Gessert: *Die Cimelien der Münchener Bibliothek*. Serapeum. 1844. 84. l.
13. A 4—5, 7. sz. alatt felsorolt kódexeknek Sinibaldi kezétől származására Marie-Therèse d'Alverny, a párisi Bibliothèque Nationale kéziratárának vezetője hívta fel levélben figyelmemet.
14. A kódexet említi Bradley *i. m.*, hivatkozik rá Csontos J.: *XV. századi könyvtári viszonyok*. Magy. Könyvszle. 1878. 66. l.
15. A kódexet említi Bradley *id. m.*, hivatkozik rá Csontos *i. h.* 68. l.
16. Gerhardt A.: *Uno scriptore di codici per Mattia Corvino*. *Miscellanea Fiorentina c.*, általam nem látott művet idézi Hevesy: *La bibliothèque du roi Matthias Corvin*. Paris 1923. 38. l.
17. Hoffmann E.: *Régi magyar bibliofilek*. Bp. 1929. 98. l.
18. Vö.: Marchesi C.: *Bartolomeo della Fonte*. Catania 1900. *Bartolomeus Fontius: Epistolarum libri III*. Edidit L. Jubász, Bp. 1931.
19. Cím lapjának reprodukcióját l.: Hoffmann E. *id. m.* XVII. T.
20. Vogel, *i. m.* 295. l. Bradley, *i. m.* I. k. 323. l.
21. Vogel, *i. m.* 281. l. Bradley, *i. m.* I. k. 232. l.
22. Hoffmann E.: *Christophoro Persona Agathias fordításának néhány példányáról*. Magy. Könyvszle. 1924. 9—12. l.
23. Idézi: Huszti J.: *Platonista törekvések c.* munkája 55, 77—78. l. Közli: *Abel—Hegedüs i. m.* 275—276. l.
24. Hoffmann E. *i. m.* 103. l.
25. Gebhardt O.: *Corvin-kódex a göttingeni egyetemi könyvtárban*. Magy. Könyvszle. 1884. (A Centralblatt-ban 1884-ben megjelent cikk magyar fordítása.)
26. Vogel, *i. m.* 305—306. l.
27. Bradley, *i. m.* III. k. 222—223. l.
28. Vogel, *i. m.* 279—280; Bradley, *i. m.* I. k. 194. l.
29. Heinemann: *Handschriften der herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel*. I. k. 276—277. l., 373. sz. kódex, ff. 119—127.
30. Közli *Abel—Hegedüs, i. m.* 478—479. l.
31. Vogel, *i. m.* 340—341 l., Bradley, *i. m.* II. k. 267. l.
32. Bradley, *i. m.* I. k. 327—328. és III. k. 35. l.
33. Fitz J.: *Hess A.* 158—159. l.
34. Vö.: Vogel E. G.: *Verzeichniss griechischer Abschreiber aus dem IX—XVI. Jh.* Serapeum, 1844. 347. l. Scriptorium. 1958. I. k. 150. l. K. A. de Meyier állapítja meg Kubinyi M. *Libri manuscripti graeci c.* 1956-ban megjelent munkájáról szóló ismertetésében a scriptor nevét.
35. *American Book Prices Current* 1952—1953. II. rész 585. l.

36. Idézi Fögel J. A Corvina könyvtár katalógusában a 141. és 142. kódex leírásánál, valamint Hoffmann E., *i. m.* 103. l.
37. Abel—Hegedüs, *i. m.* 276. l.
38. Bradley *i. m.* II. k. 242. l. C. Plinii *Epistolae*, 1463.
39. Vogel, *i. m.* 262—263. l. Bradley I. k. 54—55. l.
40. Abel—Hegedüs, *i. m.* 479. l.
41. Bradley, *i. m.* I. k. 318—319. l.
42. *Praefatio ad Salvianum*. Basileae 1530.
43. Cencetti G.: *Lineamenti di storia della scrittura latina*. Bologna, 1954. Cap. VIII.
44. Vö.: e tanulmány szerzőjének az 1. jegyzetben id. munkáját.
45. L. még Bartholomaeus Fontiusnál is.
46. J. Ruyschaert Cenninius-ról szóló tanulmányában 18 kódexet sorol fel (La Bibliofilia, 1957.), ezek között azonban nem szerepel az általunk feltüntetett 4—7. sz. kódex.
47. Vogel, *i. m.* 347—348. l. Bradley *i. m.* II. k. 318. l.
48. Hoffmann E.: *Christophoro Persona Agathias fordításának néhány példányáról*. Magy. Könyvszle. 1924. 11. l.
49. L. Marsilius Ficinus levelét, Abel—Hegedüs, *i. m.* 277. l.
- 49a Berkovits Ilona közlése.
50. Vogel, *i. m.* 354. l. Bradley, *i. m.* III. k. 192—193. l.
51. Róma, Vat. Lat. 2140. Vö.: Huszti J.: *Platonista törekvések c. i. m.* 93—97. l.
52. Abel—Hegedüs, *i. m.* 283. l.
53. Közli Bertoni: *La biblioteca Estense*. Torino, 1903. 264. l.
54. Hasonló nevű scriptort említ Vogel: *Verzeichniss... c. i. m.* 335. lapján.